



## TÜRKİYE'DE YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN KÜLTÜREL, EKONOMİK VE TOPLUMSAL DÖNÜŞÜMDEKİ ROLÜ

**Filiz KUTLUAY TUTAR<sup>1</sup>**  
**Abdallah ABUKALLOUB<sup>2</sup>**  
**Çisil ERKAN BAL<sup>3</sup>**

### Öz

Bu çalışma, yaşam boyu öğrenmenin Türkiye'de kültürel, ekonomik ve toplumsal dönüşümdeki kritik rolünü, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle (yoksulluğun azaltılması, nitelikli eğitim, çevresel sürdürülebilirlik vb.) ilişkilendirerek analizini amaçlamaktadır. Değişen teknolojik ve ekonomik koşullar, bireylerin sürekli öğrenme ihtiyacını zorunlu kılmaktadır. Türkiye'de 1990'larda başlayan yaşam boyu öğrenme çabaları Halk Eğitim Merkezleri, Açık Öğretim ve Mesleki Eğitim Merkezleri gibi kurumlarla devam etmektedir. Bu süreçte katılımın düşüklüğü, finansal engeller ve farkındalık eksikliği önemli sorunlar olarak öne çıkmaktadır. 2024-2028 stratejik planı ise erişim eşitliği, dijitalleşme ve öğretmen gelişimi gibi hedeflerle bu süreci güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Yaşam boyu öğrenme, kariyer fırsatları, kişisel gelişim ve toplumsal refah gibi avantajlar sunsa da finansal yetersizlikler, zaman kısıtlamaları ve motivasyon eksikliği dezavantajlar arasında yer almaktadır. Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşması için eğitim sisteminin esnek, erişilebilir ve kapsayıcı bir şekilde yeniden yapılandırılması, dijital dönüşümün desteklenmesi ve dezavantajlı grupların eğitime erişiminin kolaylaştırılması gerekmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Sürdürülebilir Kalkınma, Yaşam Boyu Öğrenme, Eğitim Politikaları, Türkiye

**Jel Sınıflandırması:** O1, O2, H51, H52

## THE ROLE OF LIFELONG LEARNING IN CULTURAL, ECONOMIC, AND SOCIAL TRANSFORMATION IN TURKEY

### Abstract

This study analyzes the critical role of lifelong learning in Turkey's cultural, economic, and social transformation, relating it to the sustainable development goals (such as poverty reduction, quality education, environmental sustainability, etc.). The changing technological and economic conditions make continuous learning a necessity for individuals. While Turkey's lifelong learning efforts, which began in the 1990s, continue through institutions like Public Education Centres, Open Education, and Vocational Training Centres, low participation, financial barriers, and lack of awareness are significant issues. The 2024-2028 strategic plan aims to strengthen this process with goals such as access equality, digitalisation, and teacher development. Although lifelong learning offers advantages such as career opportunities, personal

<sup>1</sup>Prof. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, [flztutar51@gmail.com](mailto:flztutar51@gmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2574-9494>.

<sup>2</sup>Yüksek Lisans Öğrencisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, [abdalkallob@gmail.com](mailto:abdalkallob@gmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1697-5206>.

<sup>3</sup>Öğr. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Araklı Ali Cevat Özyurt Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, [cisilerkan@hotmail.com](mailto:cisilerkan@hotmail.com), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8413-8012>.

**Atıf/To Cite:** Kutluay Tutar, F., Abukallob, A. & Erkan Bal, Ç. (2025). Türkiye'de Yaşam Boyu Öğrenmenin Kültürel, Ekonomik ve Toplumsal Dönüşümdeki Rolü. *Journal of Economics and Research*, 6(1), 18-37.

development, and societal well-being, disadvantages include financial constraints, time limitations, and lack of motivation. Therefore, to achieve Turkey’s sustainable development goals, the education system needs to be restructured in a flexible, accessible, and inclusive manner, digital transformation should be supported, and access to education for disadvantaged groups should be facilitated.

**Keywords:** Sustainable Development, Lifelong Learning, Education Policies, Turkey

**Jel Classification:** O1, O2, H51, H52

## GİRİŞ

Günümüz dünyasında bilgiye erişim hızlanırken, bireylerin ve toplumların rekabet gücünü sürdürebilmesi için sürekli öğrenme bir zorunluluk haline gelmiştir. Geleneksel eğitim modelleri belirli bir yaş aralığında bireyleri eğitmeyi amaçlarken, modern dünyada yaşam boyu öğrenme süreçlerine katılım, ekonomik büyüme, sosyal uyum ve bireysel gelişim açısından kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Özellikle sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda bireylerin değişen iş gücü taleplerine uyum sağlaması, teknolojik gelişmelere ayak uydurması ve toplumsal bilinç kazanması; yaşam boyu öğrenmenin önemini vurgulamaktadır. Bu süreç, sadece bir eğitim modeli değil, aynı zamanda bireylerin sürekli gelişimini ve toplumsal kalkınmayı destekleyen stratejik bir araçtır. Yaşam boyu öğrenme, bireylerin hayatlarının her döneminde, çeşitli öğrenme ortamlarında ve farklı şekillerde bilgi, beceri ve yetkinlik kazanmalarını sağlayan, hızla değişen toplumsal, ekonomik ve teknolojik koşullara uyum sağlama, rekabetçi kalma ve kişisel gelişimlerini sürdürme gerekliliğinden doğan sürekli bir süreçtir. Türkiye’de Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren şekillenen yaşam boyu öğrenme; küreselleşme ve dijitalleşme ile daha da önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme, bireylerin gelişimini ve toplumsal kalkınmayı destekleyen stratejik bir araç olarak değerlendirilmelidir. Bu çalışma, yaşam boyu öğrenmenin bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini ele alarak, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle olan ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede, yaşam boyu öğrenme sadece bir eğitim modeli değil, bireylerin sürekli gelişimini ve toplumsal kalkınmayı destekleyen stratejik bir araç olarak değerlendirilmelidir.

## 1. LİTERATÜR ÖZETİ

Hwang ve Thi (2010) tarafından yapılan çalışmada, yetişkinlerin rekabetçi iş piyasasında ayakta kalabilmek için yeni beceriler ve bilgiler edinmeye duyduğu ihtiyacı ortaya koyarak, bireyleri yaşam boyu öğrenmeye motive eden bilişsel faktörleri vurgulamaktadır. Araştırma, bireylerin sadece mesleki başarıyı değil, aynı zamanda kişisel tatmini de gözeterek öğrenmeye devam ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda, eğitim programlarının hem bireylerin hem de işverenlerin beklentilerini karşılayacak şekilde tasarlanması, bireysel hedeflerle kurumsal çıkarlar arasında güçlü bir denge oluşturacaktır.

Gencil (2013) tarafından gerçekleştirilen "Öğretmen Adaylarının Yaşam Boyu Öğrenme Yeterliklerine Yönelik Algıları" başlıklı çalışma, Türkiye'deki yetişkin eğitimi araştırmalarına genel bir bakış sunmakta ve öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterlilikleri konusundaki algılarını ele almaktadır. Bu çalışma, yaşam boyu öğrenmenin eğitim sisteminde nasıl bir yer edindiğini ve öğretmen adaylarının bu konudaki farkındalık düzeylerini anlamaya yönelik önemli bulgular sağlamaktadır.

Göçer (2016) tarafından gerçekleştirilen "Yaşam Boyu Öğrenmenin Önemli Bir Aşaması: Yetişkin Okuryazarlığı ve Yararları (Kayseri Örneği-Türkiye)" başlıklı araştırma, Türkiye’de yaşam boyu öğrenme kapsamında yetişkin okuryazarlığının önemini vurgulamaktadır. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak elde edilen bulgular, yetişkin

okuryazarlığının bireylerin sosyal yaşamlarına olan katkılarını ve bu tür eğitimlerin vatandaşlık niteliklerini geliştirmedeki rolünü ortaya koymaktadır. Araştırma, yaşam boyu öğrenmenin sadece formal eğitimle sınırlı olmadığını, bireylerin yaşamları boyunca öğrenmeye devam etmelerinin gerekliliğini de dile getirmektedir.

Acar ve Ucus (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, yaşam boyu öğrenmenin öğretmenlerin becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Bu çalışmada, yaşam boyu öğrenmenin temel bileşenleri arasında öğrenme isteği, öğrenme sorumluluğu, okuma anlama becerileri, sözlü ve yazılı iletişim becerileri ile bilgi teknolojisi becerileri yer almaktadır. Ayrıca, yaşam boyu öğrenmenin bireylerin kendilerini geliştirmelerine olanak tanıdığı, toplumsal ve ekonomik refahı artırdığı, sağlık ve çevrenin korunmasına katkıda bulunduğu ifade edilmektedir. Öğretmenlerin, yaşam boyu öğrenme süreçlerinde topluluk üyelerine rehberlik ederek toplumsal gelişime katkıda bulunmaları gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bağlıbel ve Samancıoğlu (2019) tarafından kaleme alınan "Avrupa Komisyonu Türkiye İlerleme Raporlarında Eğitim: 1998-2018 Yıllarına İlişkin Bir İnceleme" adlı çalışma, Türkiye'deki eğitim politikalarının gelişimini ve Avrupa standartlarıyla uyumunu incelemektedir. Bu rapor; eğitimde yetki dağılımı, beceri geliştirme ve insan kaynaklarına yatırım konularının önemini vurgulamakta ve eğitim alanındaki sosyal tarafların katılımının artırılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, raporun 2015-2018 yılları arasında eğitim konularının daha fazla ele alındığını göstermesi, Türkiye'de yaşam boyu öğrenme süreçlerinin gelişimi açısından dikkate değer bir durumdur.

Nottingham (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, yaşam boyu öğrenme ilkelerinin iş temelli eğitim sistemlerine entegre edilmesi gerekliliğini savunmaktadır. Nottingham; ekonomik kalkınmayı destekleyen, bireysel tatmini artıran ve toplumsal kapsayıcılığı güçlendiren bir eğitim modeline duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Aynı zamanda, yükseköğretime erişimde yaşanabilecek mali engellerin farkında olarak, politikaların bu engelleri aşacak şekilde düzenlenmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir. Geleneksel eğitim sistemleri genellikle okuldan yeni mezun olan bireylere odaklanmaktadır. Ancak Nottingham, iş gücü içerisinde aktif olarak yer alan yetişkin öğrencilerin de eğitim fırsatlarından eşit şekilde yararlanması gerektiğini savunmaktadır. Hem resmi hem de gayri resmi öğrenmeyi teşvik eden eğitim ortamlarının oluşturulması, yalnızca bireysel gelişimi desteklemekle kalmaz, aynı zamanda kurumsal verimliliği ve iş performansını da artırır. Bu nedenle eğitim politikalarının daha esnek hale getirilmesi ve yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen uygulamaların yaygınlaştırılması hem bireylerin hem de toplumun gelecekteki başarısı için kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Sodhani vd. (2022) tarafından yazılan "An Introduction to Lifelong Supervised Learning" adlı makalede; yaşam boyu öğrenme paradigması tanıtılmakta ve bu alanın neden önemli olduğu, yaşam boyu öğrenme sistemlerinin temel gereksinimleri, tasarım kararları ve yaygın olarak kullanılan kıyaslamalar gibi konulara değinilmektedir. Bu çalışma denetimli öğrenme bağlamında yaşam boyu öğrenme yaklaşımlarına odaklanarak, bu alandaki temel ilkeleri ve uygulamaları ortaya koymaktadır.

Thwe ve Kálmán (2023) tarafından yapılan çalışmada; yaşam boyu öğrenmenin yalnızca eğitim veya devam eden öğrenim süreçleri ile sınırlı olmadığı, bunun ötesinde akademik eğitim ve gayri resmi öğrenme gibi çeşitli bağlamlarda öğrenme fırsatlarını teşvik etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenmenin bireylere gerekli bilgi, değer, yetenek ve anlayışları kazandırma amacını taşıdığı ifade edilmektedir. Ayrıca yaşam boyu öğrenmenin profesyonel, sosyal entegrasyon ve katılım ile kişisel gelişim ve özerklik gibi boyutları olduğu da belirtilmektedir. Ancak yaşam boyu öğrenme ile ilgili kesin

bir teorinin eksik olduğu ve bu kavramın önemli ölçüde gelişmesine rağmen bu alanda daha fazla ampirik araştırmaya ihtiyaç duyulduğu da ifade edilmektedir. Eğitim ve mesleki gereksinimlerdeki değişikliklere ayak uydurmak için yeni öğrenme yapılarının geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bu durum, yaşam boyu öğrenme politikasının belirli fikirlerin eksikliği ve sınırlı ampirik araştırmalar nedeniyle zorluklar yaşadığını göstermektedir.

An (2023) tarafından kaleme alınan "Toward Learning Societies for Digital Aging" makalesi, dijital çağda yaşlı bireylerin öğrenme süreçlerini ele almaktadır. Cyber-Seniors programı, yaşlı bireyleri teknoloji eğitimi yoluyla güçlendirmeyi amaçlayan bir gayri resmi öğrenme modeli olarak öne çıkmaktadır. Bu program, genç ve yaşlı katılımcılar arasında bilgi alışverişini teşvik ederken, aile temelli öğrenme ile dijital becerilerin paylaşımını sağlamaktadır. An'ın çalışması, yaşlı bireylerin dijital okuryazarlığını artırmak ve yalnızlık hissini azaltmak için akran öğrenimi, kendi kendine yönlendirilmiş keşif ve yaşam boyu öğrenme gibi yöntemleri vurgulamaktadır.

Yıltekin (2024) tarafından kaleme alınan "Sürdürülebilir Kalkınmada Yaşam Boyu Öğrenmenin Önemi" adlı yüksek lisans tezinde; Sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, bireylerin sürekli öğrenme sürecine dahil olması gerekmektedir. Devletler, vatandaşlarını değişen dünya koşullarına hazırlamak için yaşam boyu öğrenme fırsatlarını artırmalı ve sosyal sermaye kapasitelerini geliştirmelidir. Özellikle öğrenen toplum ve öğrenen şehirler kavramlarının hayata geçirilmesi, yaşam boyu öğrenmenin önemini artırmaktadır.

## **2. SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİNE ULAŞMADA YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN ROLÜ**

Sürdürülebilir kalkınma kavramının küresel ölçekte yaygınlık kazanarak geniş bir kullanım alanına ulaşmasında, 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (WCED) tarafından yayımlanan “Ortak Geleceğimiz” (Brundtland Raporu) önemli bir rol oynamıştır. Bu raporda sürdürülebilir kalkınma; bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayan kalkınma olarak tanımlanmaktadır (Tutar vd., 2024). Küresel ve yerel değişimlerin hızlanması yaşam boyu öğrenmenin sürdürülebilirliğini ve sürekliliğini önemli hale getirerek; ekonomik büyüme, toplumsal katılım ve rekabet gücü açısından kritik bir rol oynamaktadır. Beşerî sermaye modeli eğitimi bireysel ve ulusal refah için bir yatırım olarak görürken, insancıl model vatandaşlık eğitime ve sosyal sermayeye odaklanmaktadır. Özellikle rekabet gücü, özelleştirme ve beceri gelişimi temelinde şekillenen beşerî sermaye modeli, yaşam boyu öğrenmenin ekonomik kalkınmayı destekleyen en önemli stratejilerden biri olduğunu vurgulamaktadır. Bu süreç bireylerin daha iyi iş imkânlarına ulaşmasını sağlarken, ülkelerin üretkenliğini ve küresel rekabetçiliğini artırarak, sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunur (Küçüksüleymanoğlu, 2020).

Yaşam boyu öğrenme; ekolojik ayak izini azaltma, çevre sağlığını iyileştirme ve ekonomik-sosyal gelişmişliği artırma potansiyeline sahiptir. Sürdürülebilir kalkınma bağlamında eğitim, bireylere ve topluma kalıcı değerler kazandırarak uzun vadeli ilişkiler kurmayı teşvik eder. BM'nin 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündem’inde yaşam boyu öğrenme, sürdürülebilir kalkınma ve nitelikli eğitimin temel unsuru olarak görülmektedir. Eleştirel düşünme, problem çözme, katılımcı karar alma ve çok yönlü öğretim yöntemleri ile sürdürülebilir eğitim desteklenirken, bireylerin dünya görüşlerini şekillendirerek çevresel bozulmaya karşı direnç oluşturmalarına yardımcı olur. BM Çevre Programı, özellikle politika yapımcıların dönüşümsel becerilerle donatılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Dolayısıyla yaşam boyu öğrenme, sürdürülebilir toplumların inşasında hayati bir rol oynamakta ve küresel sorunlara çözüm geliştirmede kritik bir zemin sağlamaktadır (Barsch ve Mauch, 2019).

Bu süreçte etkin bir yaşam boyu öğrenme sistemi için yönetim modelleri, hukuki düzenlemeler, finansman çeşitliliği, araştırma odaklı politikalar ve eğitim paradigmalarının dönüşümünü kapsayan bütüncül bir strateji gereklidir. Ayrıca 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi’nin hedeflediği sağlıklı, güvenli ve refah dolu bir gelecek için sosyoekonomik modellerin yeniden ele alınması önem taşımaktadır. Bu değerlendirmelerde katı müfredat yapıları ve geleneksel eğitim politikalarının yanı sıra, esnek ve erişilebilir yaşam boyu öğrenme imkânlarının göz önünde bulundurulması, sürdürülebilirliğe katkı sunacaktır (Jarvis, 2001).

## 2.1. Yaşam Boyu Öğrenme ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) İlişkisi

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini yaşamları boyunca geliştirmelerini sağlayan bir süreçtir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) ile doğrudan bağlantılıdır, zira eğitim ve öğrenme, sürdürülebilir bir dünyanın inşası için kritik öneme sahiptir. Aşağıda görülmekte olduğu üzere çalışmamızda, sürdürülebilir kalkınma ile yaşam boyu öğrenme arasında hedef 1, hedef 4, hedef 5, hedef 9, hedef 10 ve hedef 13 ile doğrudan ilişki olduğu görülmüştür.

### ❖ *Hedef 1: Yoksulluğa Son*

- Sürekli eğitim ve beceri geliştirme fırsatları bireylerin ekonomik olarak güçlenmesini sağlar.
- Mesleki ve teknik eğitimler yoluyla yoksulluğu azaltmaya katkıda bulunur.

### ❖ *Hedef 4: Nitelikli Eğitim*

- Herkes için kapsayıcı ve eşitlikçi kaliteli eğitim sağlamak ve yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmek,
- Yaşam boyu öğrenme kapsamında bireylerin değişen dünyaya ayak uydurmasını sağlamak ve sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmalarını desteklemektir.

### ❖ *Hedef 5: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*

- Kadınların ve kız çocuklarının eğitim ve öğrenme süreçlerine tam ve eşit katılımını sağlamak,
- Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyerek kadınların ekonomik ve sosyal hayatta daha güçlü rol almalarını teşvik etmektir.

### ❖ *Hedef 9: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı*

- Teknoloji ve inovasyon alanlarında eğitimle bireylerin yeni beceriler edinmesini destekler.
- Yaşam boyu öğrenme sayesinde bireylerin dijital dönüşüme uyum sağlamalarına katkıda bulunur.

### ❖ *Hedef 10: Eşitsizliklerin Azaltılması*

- Fırsat eşitliğini artırarak dezavantajlı grupların eğitime ve öğrenme süreçlerine erişimini sağlamak,
- Yaşam boyu öğrenme ile bireylerin sosyo-ekonomik durumlarını iyileştirmelerine yardımcı olmaktır.

### ❖ *Hedef 13: İklim Eylemi*

- İklim değişikliği ile mücadele için bilinç artırıcı eğitimler düzenlemek,
- Çevresel sürdürülebilirlik bilincini geliştirerek bireyleri çevre dostu davranışlara yönlendirmektir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

## **2.2. Yaşam Boyu Öğrenmenin Sürdürülebilir Kalkınmanın Sosyal Boyutuna Katkıları**

Sürdürülebilir kalkınma; ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarıyla bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bu bağlamda yaşam boyu öğrenme, bireylerin sürekli gelişimini destekleyerek sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutuna önemli katkılar sunar. Eğitim ve öğrenme süreçlerinin yaşamın her aşamasına yayılması, bireylerin topluma daha aktif katılımını sağlayarak sosyal eşitsizlikleri azaltır ve daha kapsayıcı bir toplumun oluşumuna katkıda bulunur. Aynı zamanda istihdam edilebilirliği artırarak ekonomik kalkınmayı destekler, çevresel farkındalığı güçlendirir ve küresel vatandaşlık bilincini geliştirir. Yaşam boyu öğrenmenin sosyal uyum, ekonomik katılım, çevresel farkındalık ve kültürel çeşitliliğin gelişimine olan katkıları incelenecektir.

### **a. Sosyal Uyum ve Toplumsal Katılımın Artırılması**

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin toplumsal hayata daha aktif katılımını teşvik etmektedir. Farklı yaş, sosyoekonomik statü ve eğitim seviyesindeki bireylerin eğitim fırsatlarına erişimini kolaylaştırarak sosyal uyumu güçlendirir. Bu sayede toplum içinde eşitsizliklerin azalmasına ve daha kapsayıcı bir yapının oluşmasına katkıda bulunur (MEB, 2014).

### **b. Ekonomik Katılım ve İstihdam Olanaklarının Geliştirilmesi**

Sürekli eğitim, bireylerin değişen iş piyasası koşullarına uyum sağlamalarını kolaylaştırır. Yeni beceriler edinmek ve mevcut yetkinlikleri güncellemek, istihdam edilebilirliği artırır ve ekonomik kalkınmaya destek olur. Özellikle dijital dönüşüm ve yeşil ekonomi gibi alanlarda ihtiyaç duyulan nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi, yaşam boyu öğrenme programlarıyla mümkündür (Ankara Üniversitesi, 2019). 4.3. başlıkta detaylı olarak inceleyeceğimiz gibi, yaşam boyu öğrenme, bireylerin değişen iş gücü piyasasına uyum sağlamasını kolaylaştırarak, ekonomik katılımı ve istihdam olanaklarını artırır.

### **c. Çevresel Farkındalık ve Sürdürülebilir Davranışların Teşviki**

Eğitim yoluyla bireylerin çevresel konulara duyarlılığı artırılır ve sürdürülebilir yaşam tarzları benimsemeleri sağlanır. Bu bilinç hem bireysel düzeyde hem de toplumsal alanda çevre dostu uygulamaların yaygınlaşmasına katkı sağlar. Örneğin, enerji tasarrufu, geri dönüşüm ve ekolojik ayak izinin azaltılması gibi konularda farkındalık oluşturulur (WINS Solutions, 2023).

### **ç. Kültürel Çeşitlilik ve Küresel Vatandaşlık Bilincinin Geliştirilmesi**

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin farklı kültürleri tanımasını ve küresel meseleler hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar. Bu durum, hoşgörü ve anlayışı artırarak, barışçıl ve kapsayıcı toplumların inşasına katkıda bulunur. Ayrıca, kültürel çeşitliliğin değerini anlamak, bireylerin küresel vatandaşlık bilincini güçlendirir (MYK, 2018).

### 2.3. Yaşam Boyu Öğrenme, Mentorluk ve Sürdürülebilir Yaratıcılıkla Kişisel Gelişim ve Mutluluğa Yolculuk

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin bilgi ve becerilerini sürekli olarak geliştirmelerine olanak tanır. Bu süreç, yalnızca akademik eğitimle sınırlı kalmaz; kişisel ilgi alanları, hobiler, iş dünyasında yenilikçi yaklaşımlar ve sosyal beceriler de bu öğrenme sürecinin önemli parçalarıdır. Kendini geliştirmek, bireylere farklı bakış açıları kazandırır ve onların potansiyellerini keşfetmelerine yardımcı olur (Samancı ve Ocakçı, 2017). Bu noktada mentorluk, öğrenme sürecinin önemli bir destekleyicisi olarak devreye girer. Deneyimli bir mentor, mentisini doğru yönlendirebilir, zorluklarla başa çıkmalarını kolaylaştırabilir ve onların hedeflerine ulaşmalarına rehberlik edebilir. Mentorluk ilişkisi, karşılıklı bir öğrenme deneyimi oluşturur, çünkü her iki taraf da bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmaktadır.

Yaratıcılık ve kişisel gelişim, yaşam boyu öğrenmenin temel bileşenlerindendir ve bu unsurlar mutluluğa ulaşmanın önemli anahtarlarındandır. Yaratıcılık, yeni fikirler geliştirme ve problemleri farklı açılardan çözme yeteneği, bireylerin yaşamlarına anlam katmalarını sağlar. Kişisel gelişim ise, bireylerin kendilerini daha iyi tanımasına, zayıf yönlerini güçlendirmesine ve güçlü yönlerini daha etkili bir şekilde kullanmasına olanak tanır. Bu süreçte hem bireylerin hem de mentorlarının daha anlamlı ve tatmin edici bir yaşam sürmelerini sağlayacak stratejiler geliştirmeleri önemlidir. Dolayısıyla yaşam boyu öğrenme ve mentorluk, yaratıcılığı besleyip kişisel gelişimi destekleyerek, bireylerin daha mutlu ve dengeli bir yaşam sürmelerine olanak tanır (Abukalloub ve Kutluay Tutar, 2025).

Yaşam boyu öğrenme ve mutluluk arasında güçlü bir etkileşim olduğu birçok araştırmada ortaya konulmuştur. Eğitim bireylere daha yüksek gelir, sağlıklı yaşam alışkanlıkları ve sosyal beceriler kazandırarak onların yaşam kalitesini artırırken, mutluluğun da öğrenmeye olan ilgiyi artırdığı gözlemlenmektedir. Özellikle eğitimde başarılı ülkelerin daha mutlu olduğu gerçeği, eğitimin toplumsal refah üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır. Mutlu bireylerin şiddet eğiliminden uzak durması ve olumlu sosyal ilişkiler geliştirmesi, eğitilmiş toplumların daha huzurlu olmasına katkı sağlamaktadır. Ancak eğitim her zaman mutluluğu garanti etmeyebilir; yüksek niteliklere sahip bireylerin düşük iş tatmini yaşamaları ve depresyona karşı daha az dirençli olmaları gibi durumlar, eğitimin bireysel mutluluk üzerindeki etkisinin karmaşık olduğunu göstermektedir. Bu nedenle eğitimi yalnızca akademik başarı ile sınırlı tutmayıp, bireyin psikolojik ve duygusal iyi oluşunu destekleyen bir süreç olarak ele almak hem bireysel hem de toplumsal mutluluğu artırmada kritik bir rol oynayacaktır (Gül ve Türkmen, 2024).

## 3. YAŞAM BOYU ÖĞRENME: KAVRAMI, ÖNEMİ, AMACI VE EKONOMİYE KATKILARI

### 3.1. Geleneksel Öğrenme ve Yaşam Boyu Öğrenme

Yaşam boyu öğrenme kavramı, insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen, küresel topluma ilk kez 1929’da Basil Yeaxlee tarafından tanıtılmış ve UNESCO’nun 1960’taki toplantısıyla daha geniş çapta kabul görmüştür. 1980’lerden itibaren Avrupa Birliği ülkeleri bu kavrama öncelik vermiş, 1990 sonrasında ise çeşitli konferanslar, seminerler ve projelerle yaygınlaştırılmıştır. Günümüzde eğitim sadece ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmayıp; toplumsal, kültürel ve bilimsel gelişimi de kapsayan, erken çocukluktan yaşlılığa kadar devam eden çok yönlü bir süreç olarak kabul edilmektedir (Yıltekin, 2024).

Yaşam boyu öğrenme, bireyin sadece kişisel gelişimini değil, aynı zamanda topluma uyum sağlamasını, sosyal çevresiyle etkileşimini artırmasını, etkin bir vatandaş olarak yer edinmesini, rekabet gücünü yükseltmesini ve istihdam olanaklarını güçlendirmesini

sağlayan önemli bir süreçtir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yapılan tanımlamaya göre yaşam boyu öğrenme; bireyin bilgi, beceri, ilgi ve yeterliliklerini geliştirmek amacıyla hayatı boyunca katıldığı her türlü formal ve informal öğrenme etkinliğini kapsar. Bu süreç, bireyin sadece akademik ya da mesleki gelişimine değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel gelişimine de katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Öğrenme etkinlikleri, çıraklık eğitiminden işyerinde eğitime kadar geniş bir yelpazede farklı türleri içermekte olup, kullanılan araçlar geleneksel eğitim yöntemlerinden bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu modern imkânlarla kadar çeşitlenmektedir. Böylece, bireyler değişen dünya koşullarına uyum sağlayarak, kendilerini sürekli geliştirme fırsatı elde ederler (Yazıcı, 2019).

Yaşam boyu öğrenme modelinin bireyi uygulamalı öğrenme süreçlerine dahil ederek, geleneksel öğrenmeden ayıran özel yaklaşımlar sunduğu görülmektedir. Uygulamalı öğrenme, bireylerin daha aktif bir şekilde katılım göstermelerini sağlayarak, öğrenme sürecine doğrudan dahil olmalarını teşvik eder. Bu tür bir eğitim, eğitim sistemlerinde daha fazla önem kazanmakta ve uygulamalı eğitime daha fazla vurgu yapılmaktadır. Geleneksel öğrenme ise, öğrencilerin bilgiyi genellikle öğretmenden alıp taklit etmeleri üzerine kuruludur, bu da yeni bilgi üretme sürecini kısıtlar. Oysa yaşam boyu öğrenme, öğrencilerin yaparak öğrenmesini sağlayarak güncel ve temel bilgiler üretir. Bu modelde, öğretmen bir rehberlik rolü üstlenir ve öğrencilerin bireysel öğrenme süreçlerine odaklanılır. Bu bağlamda öğrenme süreci geleneksel modelde olduğu gibi tüm öğrencilerin aynı görevi yapmasına dayalı olmamalı, bunun yerine yaşam boyu öğrenme modeline uygun olarak bireyselleştirilmiş öğrenme planlarıyla daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Bu yaklaşım, bireyin özgün öğrenme ihtiyaçlarına yönelik bir çözüm sunarak geleneksel eğitim anlayışının ötesine geçmektedir (Yazıcı, 2019).

Aşağıdaki tablo incelendiğinde; yaşam boyu öğrenme modelinin bireyleri uygulamalı faaliyetlere aktif şekilde dahil ederek, geleneksel öğrenmeden farklı bir yaklaşım benimsediği görülür. Geleneksel sistemde öğrenci bilginin tek kaynağı olan öğretmeni taklit ederek, pasif bir rol üstlenir ve bu durum yeni bilgi üretimini engeller. Oysa yaşam boyu öğrenmede öğretmen rehber konumundayken, öğrenciler "yaparak öğrenme" ile kendi deneyimlerinden beslenen özgün ve dinamik bilgiler inşa eder. Eğitim sistemleri de bu modelde tüm öğrencilere aynı görevleri dayatmak yerine, bireysel öğrenme planlarıyla kişiye özel süreçler tasarlayarak uygulamalı eğitimi merkeze alır. Bu yaklaşım, öğrenme sürecinin yalnızca teorik aktarımla sınırlandırılmaması, aksine bireyin keşfetme, analiz etme ve yaratıcılığını besleme odaklı olması gerektiğini vurgulayarak, eğitim paradigmasını dönüştürür (Karaman, 2018).

**Tablo 1: Eğitimde İki Paradigma: Geleneksel Öğrenme ve Yaşam Boyu Öğrenme Modelinin Karşılaştırmalı Analizi**

| Geleneksel Öğrenme                   | Yaşam Boyu Öğrenme                                      |
|--------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| Öğretici bilginin kaynağıdır.        | Öğretici bilginin kaynağı için yol gösteren, rehberdir. |
| Öğrenenler bilgiyi öğreticiden alır. | Bireyler yaparak, yaşayarak öğrenir.                    |
| Öğrenenler kendi kendine çalışır.    | Bireyler grup içinde ve birbirlerinden öğrenir.         |

|                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Öğrenenler kendilerinden beklenen içeriği tamamladıktan sonra testler yardımıyla değerlendirilir, bir sonraki öğrenme içeriğine erişime izin verilmez. | Değerlendirme, öğrenme stratejilerine rehberlik etmek ve gelecekteki öğrenmelerine yol göstermek için yapılır.                                        |
| Tüm öğrenenler aynı etkinlikleri gerçekleştirir.                                                                                                       | Öğretici/rehber/danışman bireysel öğrenme planları geliştirir.                                                                                        |
| Öğretici hizmet öncesi eğitim alır, süreç içinde hizmet içi eğitimlere katılır.                                                                        | Öğretici/rehber/danışman yaşam boyu öğrenendir. Hizmet öncesi eğitimleri ile sürekli mesleki gelişmeleri birbirleri ile bağlantılı olarak devam eder. |
| Öğrenme sürecinde “iyi” öğrenenler belirlenir ve bunların ileri eğitimlerini sürdürmelerine fırsat verilir.                                            | Bireyler yaşamları boyunca öğrenme olanağına sahiptir.                                                                                                |

Kaynak: (World Bank, 2003).

### 3.2. Yaşam Boyu Öğrenmenin Önemi ve Amacı

Yaşam boyu öğrenmenin önemi, bireyin ve toplumun gelişimi üzerindeki etkileriyle her geçen gün daha fazla ortaya çıkmaktadır. Bireylerin istihdam edilebilirliklerini artırmaları, kültürel ve sosyal alanlarda kendilerini geliştirmeleri ve ekonomik büyümeye katkı sağlamaları, bu sürecin ne denli önemli olduğunu göstermektedir (Kahraman, 2021). Türkiye’nin 2023 Eğitim Vizyon Belgesi’nde; hedeflerden biri olarak yaşam boyu öğrenmeye verilen önem açıkça vurgulanmaktadır. Eğitimin yaşam kalitesini artırdığı gerçeğinden hareketle, yaşam boyu öğrenme bireyin sadece belirli bir yaş ya da dönemle sınırlı kalmadan hayatının her aşamasında öğrenmeye devam etmesini sağlayan bir anlayışı temsil etmektedir. “Öğrenmenin yaşı ve zamanı yoktur” ilkesiyle örtüşen bu kavram, bireylerin yaşam boyu gelişimini destekleyen ve onların sürekli öğrenmesini teşvik eden bir yapıdadır (Sezgin, 2022).

Yaşam boyu öğrenme, bireyin kişisel gelişimini desteklemenin yanı sıra toplumsal ve ekonomik alanlarda da önemli katkılar sağlamaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu raporuna göre yaşam boyu öğrenme üç temel amaca yönelmiştir. Bunlar: Toplumsal bütünleşmeyi sağlamak, bireylerin kişisel gelişimine katkıda bulunmak ve ekonomik büyümeyi desteklemektir (DPT, 2001). Bunun yanı sıra Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP), yaşam boyu öğrenmenin bireylerin bilgi toplumuna uyum sağlamasına ve sosyo-ekonomik hayata aktif katılım göstermelerine imkân tanıdığını belirtmiştir. Bu doğrultuda yaşam boyu öğrenme bireyin yalnızca bilgi edinmesini değil, aynı zamanda değişen dünyaya ayak uydurarak kendini geliştirmesini sağlayan dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Sezgin, 2022).

### 3.3. Yaşam Boyu Öğrenmenin Ekonomi Üzerindeki Etkileri

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin hayatlarının her aşamasında bilgi ve becerilerini geliştirmelerini teşvik eden bir süreçtir. Bu eğitim anlayışı, bireylerin iş gücü piyasasına adaptasyonunu kolaylaştırırken, ekonominin genel verimliliğini ve rekabet gücünü artırır. Aşağıda, yaşam boyu öğrenmenin ekonomi üzerindeki beş temel etkisi detaylandırılmıştır.

## 1. İnsan Sermayesi

İnsan sermayesi; bireylerin eğitim, beceri ve deneyimleriyle şekillenen ekonomik değerlerini ifade eder. Yaşam boyu öğrenme, insan sermayesinin sürekli olarak gelişmesini sağlar.

- **Beceri Güncellenmesi:** Teknolojik ilerlemeler ve değişen piyasa koşulları, bireylerin mevcut becerilerini sürekli olarak güncellemelerini gerektirir. Sürekli eğitim, çalışanların yetkinliklerini artırarak daha üretken olmalarına yardımcı olur.
- **İnovasyon ve Yaratıcılık:** Eğitime devam eden bireyler, problem çözme yeteneklerini geliştirerek yenilikçi düşünceye daha açık hale gelirler. Bu durum, şirketlerin ve ülkelerin küresel rekabet gücünü artırır.
- **İş Memnuniyeti ve Motivasyon:** Çalışanlar, yeni beceriler öğrendikçe daha fazla özgüven kazanır ve işlerine daha fazla motive olurlar. Bu da iş yerinde verimliliği artırır (Kaya ve Kesen, 2014).

## 2. İş Gücü Piyasaları

Yaşam boyu öğrenme, iş gücü piyasalarındaki dengesizlikleri gidermeye yardımcı olur ve bireylerin istihdam edilebilirliğini artırır.

- **İş Gücü Esnekliği:** Yeni beceriler öğrenen çalışanlar, farklı sektörlere daha kolay geçiş yapabilir ve işsizlik dönemlerini daha kısa sürede atlatır.
- **İşsizliğin Azalması:** Eğitime devam eden bireyler, iş piyasasında daha avantajlı hale gelir ve iş bulma olasılıkları artar. Özellikle dijital becerilerin öğrenilmesi, genç işsizliği ve uzun süreli işsizlikle mücadelede kritik bir rol oynar.
- **Yaşlanan Nüfus ve İş Gücü Katılımı:** Özellikle gelişmiş ülkelerde yaşlanan nüfus, iş gücü piyasasında önemli bir zorluk oluşturur. Yaşam boyu öğrenme, yaşlı bireylerin iş piyasasında daha uzun süre kalmalarını sağlayarak, ekonomiye katkıda bulunmalarına yardımcı olur (Çoban, 2023).

## 3. Ekonomik Büyüme

Eğitim ve öğrenme süreçleri, ekonomik büyümenin temel dinamiklerinden biridir. Sürekli öğrenme, ekonomik kalkınmaya doğrudan ve dolaylı katkılar sağlar.

- **Üretkenliğin Artışı:** Eğitimli iş gücü, daha yüksek verimlilikle çalışarak firmaların üretim kapasitelerini artırır. Bu durum, ekonominin genel büyüme hızını destekler.
- **Teknolojik Yeniliklerin Yaygınlaşması:** Eğitimli bireyler teknolojik gelişmeleri daha hızlı benimseyerek, inovasyon süreçlerine katkıda bulunurlar. Örneğin, yapay zekâ ve otomasyon gibi alanlarda eğitim almış çalışanlar, şirketlerin rekabet gücünü artırır.
- **Sosyal ve Ekonomik Kalkınma:** Eğitim seviyesinin yüksek olduğu toplumlarda bireyler daha bilinçli ekonomik kararlar alarak uzun vadeli refahı destekler. Eğitimli bireylerin tasarruf eğilimleri ve yatırım yapma kapasiteleri de daha yüksektir (Demir vd., 2006).

## 4. Yoksulluğun Azalması

Eğitim; bireylerin daha yüksek gelirli işlerde çalışmasını sağlayarak, yoksulluğun azaltılmasında kritik bir rol oynar.

- **Gelir Düzeyinde Artış:** Eğitim seviyesi arttıkça bireylerin gelir düzeyleri yükselir. Örneğin üniversite mezunu bireyler, lise mezunlarına kıyasla daha yüksek maaşlarla çalışmaktadır.

- **Sosyal Hareketlilik:** Eğitim, sosyoekonomik statünün yükselmesini sağlayarak bireylerin fakirlikten çıkmalarına yardımcı olur. Bir nesilden diğerine aktarılan yoksulluk döngüsünü kırmak için, yaşam boyu öğrenme büyük önem taşır.
- **Kadınların İş Gücüne Katılımı:** Sürekli eğitim fırsatları, özellikle kadınların iş gücü piyasasına dahil olmasını teşvik eder. Eğitim düzeyi yüksek kadınlar, daha fazla ekonomik özgürlüğe sahip olur ve hane halkının genel refahına katkı sağlar (Akgeyik, 2017).

#### 5. Rekabet Gücü

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin ve ülkelerin küresel ekonomide rekabetçi kalmasını sağlar.

- **Şirketlerin Küresel Piyasada Güçlenmesi:** Eğitimli iş gücü, şirketlerin verimliliğini artırarak onları uluslararası arenada daha rekabetçi hale getirir. Örneğin teknoloji alanında yetişmiş çalışanlar, firmaların yenilikçi ürün ve hizmetler sunmasını kolaylaştırır.
- **Endüstri 4.0 ve Dijitalleşme:** Günümüz ekonomilerinde dijitalleşme hızla yaygınlaşmaktadır. Yaşam boyu öğrenme, bireylerin bu değişime uyum sağlamalarına ve iş dünyasında rekabet avantajı elde etmelerine yardımcı olur.
- **Ülke Ekonomilerinin Dayanıklılığı:** Eğitim seviyesi yüksek olan ülkeler, ekonomik krizlere daha dayanıklı hale gelir. Kriz dönemlerinde eğitimli bireyler, yeni beceriler kazanarak iş gücü piyasasına daha hızlı uyum sağlayabilirler (Güllüpnar, 2017).

### 4. SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE YAŞAM BOYU ÖĞRENME UYGULAMALARI

#### 4.1. Kanada

Kanada, eğitimde yüksek okuryazarlık oranı ve güçlü yaşam boyu öğrenme sistemi ile dikkat çekmektedir. Eğitim eyaletlere ait olup, azınlık dili eğitimi ve laiklik, Kanada Anayasası tarafından güvence altına alınmıştır. Eğitim politikalarının hedefleri arasında zihinsel gelişim, kariyer hazırlığı, etik ilerleme ve kişisel gelişim yer alır. Kanada’nın eğitim sistemi, farklı kültürel ve sosyal değerleri destekler, özellikle erişim eşitliği, kültürel çoğulculuk ve eğitim kaynaklarının eşit dağılımı vurgulanır. Eğitimde son yıllarda yapılan reformlar, daha kaliteli eğitim ve fırsat eşitliğini hedeflemektedir (Balidede, 2012).

Kanada’da eğitim, merkeziyetçi olmayan bir yapıya sahiptir ve yerel yönetimler eğitim politikalarını belirlemektedir. Ayrıca, eğitimde iş birliği ve staj programları önemli bir yer tutar. Öğrenciler kooperatif programlarına katılarak ücretli çalışma deneyimi kazanabilirler. Bu staj ve yerleştirme programları, öğrencilerin gerçek iş deneyimi kazanmalarını ve eğitim hayatlarını desteklemelerini sağlar. Bu sayede Kanada eğitim sistemi hem yerel hem de uluslararası bağlamda önemli iş birlikleri ve fırsatlar sunmaktadır (Balidede, 2012).

#### 4.2. Finlandiya

Finlandiya eğitim sistemi, Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu (FUEK) tarafından geliştirilmiştir ve Eğitim Bakanlığı’na bağlıdır. FUEK, temel eğitimden erken çocukluk eğitimine, mesleki eğitim ve öğretimden yetişkin eğitimine kadar geniş bir yelpazeyi kapsar. Ayrıca, kültür ve eğitim politikaları da Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir ve uluslararası kuruluşlarla iş birlikleri yapılır. Eğitim; yaratıcı düşünce, sosyal paylaşım, yaşam boyu öğrenme ve toplumsal refah için önemli hedeflere ulaşmayı amaçlar (Akyol ve Yavuzkurt, 2020).

Finlandiya’da eğitimin temel amacı yaşam boyu öğrenmedir. Öğretmenler, zorunlu hizmet içi eğitim ile sürekli gelişim fırsatları bulmaktadır. Öğrenciler zorunlu eğitim sırasında sınavlara tabi tutulmaz; öğretmenler, kendi hazırladıkları sorularla değerlendirme yapar. Bu yaklaşım, öğrencilerin teste değil, öğrenmeye odaklanmalarını sağlar. Eğitim sistemi kişisel gelişim fırsatları sunarak, öğrencilerin her zaman bir üst eğitim seviyesine ulaşmalarını teşvik eder. Ayrıca, değişen iş piyasalarına uyum sağlamak için yetişkinlerin yaşam boyu eğitim alması önemlidir ve bu, üretkenliği artırmak ve çok kültürlülüğü dahil etmek amacıyla sürekli olarak yeniden şekillendirilir (Demirkan, 2018).

#### 4.3. İsveç

İsveç eğitim sistemi, çocukların eşit eğitim almasını, özel ihtiyaçlarının karşılanmasını, sosyalleşmelerini ve topluma uyum sağlamalarını garanti altına almayı amaçlar. Cinsiyet, dil, ırk veya din farkı gözetmeden tüm bireylere yaşam boyu öğrenme, tarafsız ve ücretsiz eğitim imkânı sunulur. Eğitim, Eğitim ve Araştırma Bakanlığı, belediyeler, bölgeler ve okulların sorumluluğundadır. Hükümet, genel çerçeveyi belirlerken, yerel düzeyde belediyeler ve okullar da eğitim politikalarını uygulamaktadır. Ayrıca eğitim reformları hakkında karar alırken; sendikaların, üniversitelerin ve diğer meslek gruplarının görüşleri dikkate alınır (Doğan, 2020).

İsveç’te yaşam boyu öğrenme, her yaş grubuna hitap eden yüksek kaliteli eğitimle teşvik edilir. Eğitim yasaları, demokratik değerlere öncelik verir ve parlamentonun eğitimle ilgili kararları alma yetkisi vardır. Eğitimde fırsat eşitliği, ırkçılıkla mücadele ve toplumsal cinsiyet eşitliği savunulur. İsveç, eğitimdeki farklı uygulamaların belediyeler tarafından yerel düzeyde yürütülmesi ile dikkat çeker, bu da yerel yönetimin eğitimdeki rolünü önemli kılar. Sistem, tüm vatandaşlara, eğitim yoluyla beceri ve bilgi kazandırarak daha yetkin bireyler ve sorumlu vatandaşlar olmayı amaçlar (Doğan, 2020).

#### 4.4. Almanya

Almanya’da genç nüfusun azalması, iş gücü talebini artırarak emeklilik yaşının yükselmesine yol açmıştır. Bu durumu dengelemek için Almanya, işçi açığını göçle azaltmayı hedeflerken, göçmenlerin entegrasyonu için yaşam boyu öğrenme sistemini kullanmaktadır. 2002’de yapılan analizlere göre, Almanya’nın nüfusu 84 milyon olup, genç nüfus oranı oldukça düşüktür. Almanya’nın nitelikli genç iş gücüne ihtiyacı bulunmaktadır ve yaşlı nüfusun hızla değişen rekabetçi piyasa koşullarına uyum sağlaması için sürekli eğitim alması gerekmektedir. Yetersiz kaldığı durumlarda, göçmen kabulü önemli bir çözüm olmuştur (Yıltekin, 2024).

Almanya’da işsizlik önemli bir sorun olup, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sırasında toplumsal sınıflar arasında eşitsizlikler ortaya çıkmıştır. En büyük zorluklardan biri, göçmen kabulü ve istihdamıdır. Bu süreçte yabancı düşmanlığının yüksek olması nedeniyle Almanya, göçmenlerin entegrasyonunu sağlarken dikkatli olmalıdır. Bu sorunu aşmak için Almanya yaşam boyu eğitim sistemini kullanarak, sosyokültürel farkları ve sınıf farklılıklarını yetişkin eğitim yöntemleriyle çözmeye çalışmaktadır. Almanya’da eğitim kamu tarafından desteklenir ve yıllık olarak eğitime ayrılan bütçe artırılmaktadır. Okul öncesi eğitim zorunlu olmamakla birlikte, yükseköğretim ve yaşam boyu eğitime büyük yatırımlar yapılmaktadır (Yıltekin, 2024).

#### 4.5. Singapur

Singapur’da yaşam boyu öğrenme, bilgiyi ve sürekli öğrenmeyi bir felsefe olarak benimsemiştir. Hızla değişen ve dönüşen dünyada, rekabetin adeta savaş koşullarına dönüştüğü bir ortamda, bir ülkenin, toplumun veya bireyin başarılı olabilmesinin tek yolu, yaşam boyu öğrenme gerekliliğidir. Singapur, bu anlayışla eğitimde sürekli bir değişim ve dönüşüm sürecini benimsemiş ve bu süreci yaşam boyu öğrenmeyi teşvik eden bir felsefeye dönüştürmüştür (Bayirli, 2020).

Singapur’daki eğitim sistemi sadece bireysel gelişim için değil, ülkenin rekabet gücünü artırabilmesi için de büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle eğitimdeki yenilikler ve yaşam boyu öğrenme uygulamaları, ülkenin kalkınma stratejisinin temel unsurlarından biri olmuştur. Teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesiyle birlikte, eğitimde dijitalleşme ve e-öğrenme gibi kavramlar Singapur’un eğitim politikalarının merkezine yerleşmiştir. Bu sistemin amacı sadece öğrencileri değil, aynı zamanda tüm toplumu sürekli öğrenmeye teşvik etmek ve eğitimde fırsat eşitliği sağlamaktır. Singapur’un bu alandaki başarılı politikaları, hem bireylerin hem de toplumun gelişimini hızlandırarak, küresel düzeyde rekabet edebilme yeteneklerini artırmalarına yardımcı olmuştur. Bu durum, Singapur’u yaşam boyu öğrenme pratiği konusunda bir model haline getirmiştir (Akyol ve Yavuzkurt, 2020).

### 5. TÜRKİYE’DE YAŞAM BOYU ÖĞRENME

Türkiye’de yaşam boyu öğrenme çalışmaları 1990’lı yıllarda başlamış olup, eğitim sistemi örgün ve yaygın eğitim olarak ikiye ayrılmaktadır. Örgün eğitim, okul öncesinden yükseköğretime kadar aşamalı ve düzenli bir süreçtir, yaygın eğitim ise bireylerin hayat boyu öğrenmesini destekleyen örgün eğitim dışındaki faaliyetleri kapsar (Uçak, 2018). Devlet, eğitim politikaları geliştirerek bireyleri yönlendirmek, destek sağlamak ve eğitimin önündeki engelleri kaldırmakla yükümlüdür. Üniversiteler, mesleki eğitim kurumları, iş dünyası, sivil toplum kuruluşları ve medya gibi çeşitli aktörler, yaşam boyu öğrenmenin yaygınlaştırılmasında önemli rol oynamaktadır. Özellikle devlet ve medya öğrenme kültürünün toplumda benimsenmesi için etkili kanallar olup, bu doğrultuda bilinçlendirme faaliyetleri ve politikalar geliştirilmelidir (Mollaibrahimoğlu, 2016). Ancak, Türkiye’de yaşam boyu öğrenme süreci hâlâ gelişim aşamasında olup, bireylerin örgün eğitim dışında da öğrenmeye devam etmelerinin önemi yeterince anlaşılamamaktadır. Halk Eğitim Merkezleri, Mesleki Eğitim Merkezleri ve Açık Öğretim Kurumları gibi yapılar aracılığıyla sunulan eğitim hizmetleri giderek artsa da bireylerin bu fırsatlardan haberdar olmaması ve eğitimin zorunlu olmadığı durumlarda katılımın düşük olması önemli bir sorundur. Öğrenmenin yalnızca bir işe girene kadar değil hayat boyu devam etmesi gerektiği bilinci toplumda yaygınlaştırılmalı ve farkındalık çalışmalarına ağırlık verilmelidir (Urhan, 2020).

#### 5.1. Türkiye’nin Yaşam Boyu Öğrenme Stratejisi

Cumhuriyet öncesi dönemde Türkiye’de hayat boyu öğrenme faaliyetleri, medreseler, Enderun mektepleri, dernekler, vakıflar ve camiler gibi farklı yapılar aracılığıyla sunulmuştur. Cumhuriyetle birlikte okuma yazma seferberliği ve millet mektepleri bu süreci devam ettirmiştir. 1960’ta MEB Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve 1963’ten itibaren kalkınma planlarında yetişkin eğitimi, yaygın eğitim ve mesleki eğitim konularına vurgu yapılmıştır. 1990’dan itibaren eğitimin kalitesinin artırılması, yaşam boyu öğrenme stratejilerinin geliştirilmesi ve e-öğrenme gibi yeni teknolojilerin entegrasyonu ön plana

çıkıştır. Bu süreç, halk eğitiminin düzenli bir şekilde örgütlenmesine ve eğitimde verimlilik sağlanmasına yönelik adımlar atılmasına yol açmıştır (Küçüksüleymanoğlu, 2020).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), 2024-2028 dönemi için Yaşam Boyu Öğrenme alanında kapsamlı bir stratejik plan hazırlamıştır. Bu plan 7 amaç, 33 hedef, 130 performans göstergesi ve 147 stratejiden oluşmaktadır. Planın temel odak noktaları arasında; eğitimde erişim ve fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi, öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimlerine çok boyutlu destek sağlanması, beceri ve süreç odaklı ölçme ve değerlendirme mekanizmalarının geliştirilmesi, öğretim programlarının çağın ihtiyaçlarına uygun olarak sürekli güncellenmesi, uluslararası ve yurt dışı eğitim iş birliklerinin sağlanması ve mesleki eğitimin güçlendirilmesi hedefleri yer almaktadır (MEB, 2024).

2024-2028 yılları arasında Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme Stratejisinin temel amacı, toplumun tüm bireylerine öğrenme fırsatlarını sunmak ve bu fırsatlara erişimini kolaylaştırmaktır. Stratejinin odak noktası, eğitimde fırsat eşitliği yaratmak, her yaştan birey için erişilebilir öğrenme ortamları sağlamak ve mesleki gelişimle birlikte kişisel gelişimi de desteklemektir. Bu süreçte, eğitimde kaliteyi artıran inovatif yaklaşımlar ve yeni öğretim yöntemleri geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca yaşam boyu öğrenmenin etkin bir şekilde izlenmesi için oluşturulacak izleme ve değerlendirme sistemleri ile eğitim süreçlerinin sürekli olarak gözden geçirilmesi, elde edilen çıktıları daha şeffaf ve hesap verebilir hale getirecektir. Türkiye’nin eğitim sisteminde yerel ve uluslararası düzeyde geçerliliği olan yeterlilikler geliştirilerek, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) ile uyum sağlanması amaçlanmaktadır (MEB, 2024).

## 5.2. Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenme Kurumlarında Uygulanan Eğitim Programları

Türkiye’deki hayat boyu öğrenme kurumları, bireylerin eğitim süreçlerini devam ettirerek kişisel gelişimlerini, mesleki becerilerini ve toplumsal katkılarını artırmalarını sağlamak amacıyla çeşitli programlar ve fırsatlar sunmaktadır. Olgunlaşma enstitülerinden açık öğretim okullarına, halk eğitimi merkezlerinden uluslararası değişim programlarına kadar geniş bir yelpazeye yayılan bu kurumlar, her yaş ve eğitim düzeyindeki bireylerin yaşam boyu öğrenme süreçlerine aktif olarak katılmalarına olanak tanır. Bu çeşitlilik, eğitim alanında eşit fırsatlar sunarak, bireylerin toplumsal hayatta daha bilinçli, etkin ve üretken bireyler olmalarını sağlamaktadır.

### • Olgunlaşma Enstitüleri

Geleneksel Türk sanatlarını ve kültürel değerlerini araştırarak, bu değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine katkı sağlayan, aynı zamanda bu değerlerin arşivlenerek gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan eğitim kurumlarıdır. Bu enstitüler yurt içinde ve yurt dışında tanıtım faaliyetlerinde bulunarak, pazarlama, araştırma, tasarım gibi çeşitli birimlerle çalışır ve yatay ve dikey geçişler ile denklik programları sunar. Sanatsal üretim ve eğitim faaliyetlerini bir arada yürüten bu enstitüler, birçok kurs programı sunarak katılımcılarına belge kazandırmaktadır. Özellikle ilkökul eğitimi tamamlayıp, diğer öğretim kademelerine devam edemeyen kadınlara yönelik eğitim veren Kız Teknik Eğitim-Olgunlaşma Enstitüleri bu enstitülerin örnekleri arasında yer almaktadır (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

### • Açık Öğretim Okulları

Bilgisayar teknolojileri ve uzaktan eğitim yöntemlerini kullanarak, öğrencilere esnek eğitim fırsatları sunan kurumlar olup, sertifika ve kurs programları ile bireylerin gelişimine katkı sağlarlar. Açık Öğretim Ortaokulu, Açık Öğretim Lisesi, Açık Öğretim İmam Hatip Lisesi, Mesleki Açık Öğretim Lisesi gibi eğitim kurumları, hayat boyu öğrenme fırsatları

sunarak her yaştan bireyin eğitimini sürdürebilmesine olanak tanır (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • Halk Eğitimi Merkezleri

Türkiye genelinde farklı yaş ve eğitim düzeylerindeki bireylere yönelik kurslar ve eğitim faaliyetleri düzenleyen merkezlerdir. Bu merkezlerde, meslek kursları, dil kursları, temel okuma-yazma kursları, sosyal-kültürel kurslar ve daha birçok eğitim programı sunulmaktadır. Halk Eğitimi Merkezleri, bireylerin kişisel gelişimlerini desteklemek ve toplumsal hayata katkılarını artırmak amacıyla eğitim imkânları sağlar (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • Tamamlama Programları

Bu programlar, bireylere okuma yazma, temel beceriler kazandırma ve eksik eğitimlerini tamamlama fırsatları sunmaktadır. Özellikle eğitim hayatını yarıda bırakmış bireyler için oluşturulan bu programlar, onların tekrar eğitim almasını ve eksik kalan eğitimlerini tamamlamasını sağlamaktadır (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • Sağlık, Aile Hayatı, Anne-Çocuk Eğitimi Programları

Bireylerin yaşamlarının farklı dönemlerinde karşılaştıkları ihtiyaçlara yönelik olarak sunulan programlardır. Sağlıklı yaşam alışkanlıkları, uyum eğitimi, ana-baba eğitimi, ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması gibi konularla ilgili eğitimler, bireylerin yaşam kalitesini artırmayı hedefler (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • Vatandaşlık Eğitimi Programları

Demokratik bilincin artırılması, toplumsal sorumlulukların hatırlatılması ve bireylerin aktif birer vatandaş olmaları amacıyla düzenlenen eğitimlerdir. Bu programlar, katılımcılara toplumsal hak ve sorumluluklar hakkında bilgi vererek, demokrasi ve yurttaşlık bilincini güçlendirir (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • Öz-Doyum Eğitimi Programları

Bireylerin kişisel gelişimlerini desteklemek ve boş zamanlarını verimli bir şekilde geçirmelerini sağlamak için tasarlanmış eğitimlerdir. Bu programlar, bireylerin kendilerini daha iyi tanımalarına ve serbest zamanlarını etkili bir biçimde kullanmalarına yardımcı olur (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • Toplumsal ve Kırsal Kalkınma Programları

Kentleşme ve tarım teknolojisinin gelişen ihtiyaçlarına yönelik mesleki ve teknik eğitimleri içeren programlardır. Bu eğitimler, kırsal ve toplumsal kalkınmaya katkı sağlayacak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla tasarlanmıştır (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • TÜBİTAK Eğitim Programları

TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu), Türkiye’de bilimsel araştırma ve teknolojik gelişmeleri desteklemek amacıyla birçok eğitim programı ve proje sunmaktadır. Bu programlar, bilimsel araştırmaların teşvik edilmesi, yenilikçi projelerin geliştirilmesi ve teknoloji alanındaki becerilerin artırılması için önemli fırsatlar sunar. TÜBİTAK hem öğrenciler hem de akademisyenler için bir dizi eğitim programı ve hibe desteği sağlar (TÜBİTAK, 2024).

#### • Mesleki Eğitim Merkezleri

Çıraklık ve usta eğitimi gibi iş gücü alanlarında bireylere gerekli beceri ve bilgileri kazandırmayı amaçlayan kurslar sunan merkezlerdir. Bu merkezler, katılımcıların iş hayatına daha hızlı uyum sağlamalarını ve meslek edinmelerini sağlayan önemli eğitim kuruluşlarıdır (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • Turizm Eğitim Merkezleri

Aşçılık, mutfak işleri, gıda, içecek, turizm, konaklama gibi alanlarda eğitim vererek, bu alanlarda uzmanlaşacak bireyleri yetiştirmeyi amaçlayan kurumlar olup, eğitim süreçlerinin sonunda katılımcıları stajyer olarak sektöre hazırlamaktadır (Konokman ve Ayçiçek, 2020).

#### • Erasmus+ Programı

Erasmus+, Avrupa Birliği tarafından desteklenen ve Türkiye'deki üniversite öğrencilerine yurtdışında eğitim ve staj yapma fırsatı sunan bir programdır. Lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri bu programdan faydalanabilir. Erasmus+ kapsamında öğrenciler, yabancı dil becerilerini geliştirebilir ve kültürel değişim yaşayabilirler. Program, katılımcıların yaşam giderleri ve seyahat masraflarını karşılayarak önemli bir finansal destek sağlar (Horoz, 2017).

#### • Mevlâna Değişim Programı

Mevlâna Programı, Türk öğrencilerinin ve öğretim üyelerinin yurtdışındaki üniversitelerde eğitim almasını sağlayan bir programdır. Lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri bu programdan yararlanabilir. Mevlâna Programı, öğrencilere finansal destek sunarak yurtdışındaki eğitimlerini sürdürmelerine yardımcı olmaktadır (Yükseköğretim Kurulu, 2022).

### 5.3. Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenmenin Avantajları ve Dezavantajları

Yaşam boyu öğrenme, bireylerin eğitim hayatlarını sürekli bir gelişim süreci olarak görmelerini sağlayan önemli bir yaklaşımdır. Bu süreç, kişisel gelişimden kariyer fırsatlarına kadar pek çok alanda avantajlar sunarken, bazı dezavantajlarla da karşılaşabilmektedir. Türkiye’de yaşam boyu öğrenmenin yaygınlaştırılması, toplumsal gelişim ve bireylerin iş gücündeki yerlerini güçlendirmeleri açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak çeşitli ekonomik, sosyal ve kültürel engeller bu sürecin önünde önemli birer engel teşkil etmektedir. Aşağıdaki tabloda, Türkiye’de yaşam boyu öğrenmenin avantajları ve dezavantajlarına ilişkin temel unsurlar yer almaktadır.

**Tablo 2: Türkiye’de Yaşam Boyu Öğrenmenin Olumlu ve Olumsuz Yönleri**

| Avantajlar                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"><li>• Kariyer Fırsatları: Yeni beceriler edinmek, iş gücünde rekabet avantajı sağlar.</li><li>• Kişisel Gelişim: Yeni bilgiler ve beceriler edinmek, bireyin kendini geliştirmesine yardımcı olur.</li><li>• Esneklik: Farklı alanlarda eğitim almak, kişisel ilgi alanlarına göre öğrenmeyi sağlar.</li><li>• Teknolojik Uyumluluk: Yeni teknolojileri öğrenmek, dijital çağda önemli bir beceri kazandırır.</li><li>• Toplumsal Faydalar: Eğitimin yaygınlaşması, toplumun genel eğitim seviyesini yükseltir.</li><li>• Kişisel Memnuniyet: Yeni şeyler öğrenmek, bireyde tatmin duygusu yaratır.</li></ul> |

#### Dezavantajlar

- Hayat boyu öğrenmeye katılımı engelleyen en önemli faktörlerden biri finansal yetersizliklerdir.
- Çalışma saatleri, iş yoğunluğu ve işverenin desteği gibi faktörler, hayat boyu öğrenmeye katılımı zorlaştırmaktadır.
- Aile sorumlulukları (çocuk bakımı, ev işleri vb.), bireylerin eğitim almasını engelleyen bir başka faktördür.
- Eğitim materyalleri ve fırsatlarına erişim zorlukları, özellikle kırsal alanlarda ciddi bir engel oluşturmaktadır.
- Bireylerin motivasyon eksikliği, öz yeterlilik duygusunun zayıf olması ve eğitime dair olumsuz algılar kişisel engellerdir.

**Kaynak:** (Poyraz ve Titrek, 2013; Yıltekin, 2024).

## SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yaşam boyu öğrenme; bireylerin bilgi, beceri ve yetkinliklerini sürekli geliştirmesine olanak tanıyarak hem bireysel hem de toplumsal kalkınmada kritik bir rol oynamaktadır. Günümüzün hızla değişen dünyasında ekonomik rekabet gücünü artırmak, teknolojik yeniliklere uyum sağlamak ve sosyal bütünleşmeyi güçlendirmek için bireylerin sadece akademik yaşamlarıyla sınırlı kalmadan, yaşamlarının her aşamasında öğrenmeye devam etmeleri gerekmektedir. Özellikle sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, eğitimin sadece bir süreç değil, bireylerin kendini sürekli güncellemesini sağlayan bir kültür olarak benimsenmesi önem taşımaktadır. Yaşam boyu öğrenme, bireylerin istihdam edilebilirliğini artırarak ekonomik büyümeye katkı sunarken, toplumsal farkındalığı yükselterek daha bilinçli ve katılımcı bireyler yetiştirilmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca çevresel sürdürülebilirlik, toplumsal cinsiyet eşitliği ve dijital dönüşüm gibi küresel meselelerle mücadelede, sürekli öğrenme alışkanlığı edinmiş bireylerin rolü büyük olacaktır. Bu nedenle, politika yapıcılar, eğitim kurumları ve iş dünyası iş birliği içinde hareket ederek, daha kapsayıcı, erişilebilir ve esnek öğrenme fırsatları yaratmalıdır. Yaşam boyu öğrenme kültürünün yaygınlaştırılması sadece bireylerin değil, tüm toplumların refah seviyesini yükseltecek, ekonomik ve sosyal kalkınmaya ivme kazandıracaktır. Geleceğin bilinçli ve sürdürülebilir toplumlarını inşa edebilmek için eğitim sistemlerinin yaşam boyu öğrenme perspektifiyle yeniden yapılandırılması artık bir tercih değil, zorunluluktur.

### Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

### Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazar 1’in makaleye katkısı %30, yazar 2’nin makaleye katkısı %40, yazar 3’ün makaleye katkısı %30’dur.

### Çıkar Beyanı

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

## KAYNAKÇA

- Abukalloub, A., & Kutluay Tutar, F. (2025). *Mutluluğun ekonomisi: Türkiye’nin refahı yeniden tanımlama yolculuğu*. Türkmen, S. (Ed.), *Bölgesel çalışmalar alanında araştırmalar ve değerlendirmeler*, içinde (s. 29-54). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Acar, I. H., & Ucus, S. (2017). The characteristics of elementary school teachers’ lifelong-learning competencies: A convergent mixed-methods study. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17, 1833-1852.
- Akgeyik, T. (2017). Türkiye’de kadınların işgücü piyasasına katılımını etkileyen faktörler: TÜİK verileri üzerine bir analiz. *Journal of Social Policy Conferences*, 70(2016/1), 31-53.
- Akyol, B., & Yavuzkurt, T. (2020). Pisa sınavında başarılı olan ülkelerde Singapur, Finlandiya ve Japonya yetişkin eğitiminin örgütlenmesi ve Türkiye karşılaştırması. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24).
- An, N. (2023). Toward learning societies for digital aging. *arXiv preprint arXiv:2305.01137*.
- Ankara Üniversitesi. (2019). On birinci kalkınma planı: Eğitim. *Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri*.
- Bağlıbel, M., & Samancıoğlu, M. (2019). Avrupa Komisyonu Türkiye ilerleme raporlarında eğitim: 1998-2018 yıllarına ilişkin bir inceleme. *Journal of Education for Life*, 33(1), 47-68.
- Balidede, F. (2012). *Türkiye, İrlanda ve Kanada eğitim sistemlerinde okul yönetim yapılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayirli, A. (2020). Singapur eğitim sistemi ile Türk eğitim sisteminin karşılaştırılması ve Türkiye için çıkarımlar. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (4), 1103-1131.
- Çoban, H. (2023). *İstihdam edilebilirlik açısından Türkiye’de hayat boyu öğrenme ve paydaşların rolleri*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demir, O., Üzümcü, A., & Duran, S. (2006). İçsel büyümede içselleşme süreçleri: Türkiye örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 27-46.
- Demirkan, S. (2018). Finlandiya eğitim sisteminden Türkiye’ye mesajlar. *Alınları Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 171-195.
- Doğan, S. (2020). İşveç eğitim sistemi. *Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 1(1).
- DPT. (2001). Hayat boyu eğitim veya örgün olmayan eğitim özel ihtisas komisyon raporu.
- Gencel, İ. E. (2013). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerine yönelik algıları. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 237-252.
- Göçer, A. (2016). An Important stage of life-long learning: adult literacy and benefits (Sampling of Kayseri in Turkey). *Education and Science*, 41(183), 199-215.
- Gül, İ., & Türkmen, F. (2024). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(2), 100-112.
- Güllüpinar, F. (2017). Kamusalılığın çöküşü ve bireyin sorumlulaştırılması olarak ‘yaşam boyu öğrenme’: Eğitim ve istihdam politikalarının eleştirisine bir katkı. *Amme İdaresi Dergisi*, 50(1), 67-84.
- Horoz, O. R. (2017). *Mesleki eğitim merkezi öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi (Bartın ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Hwang, K. S., & Thi, L. S. (2010). *Determinants of priority for lifelong learning: A study of Universiti Utara Malaysia City Campus students* (pp. 1-9).

- Jarvis, P. (2011). Rediscovering adult education in a world of lifelong learning. *International Journal of Critical Pedagogy*, 113-118.
- Kahraman, C. (2021). *Turist rehberlerinin yaşam boyu öğrenme eğilim ve yeterlilikleri*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Karaman, D. (2018). Yaşam boyu öğrenme ekseninde işsizlikle mücadelede üniversitelerin rolü: teorik bir araştırma ve model önerisi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 515-529.
- Kaya, N., & Kesen, M. (2014). İnsan kaynaklarının insan sermayesine dönüşümü: Bir literatür taraması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 6(10), 23-38.
- Konokman, G. Y., & Ayçiçek, B. (2020). *Hayat boyu öğrenme programlarına ilişkin farkındalık: Program geliştirme çerçevesinden*. Kaygın, H., Ulus, İ. Ç., & Çukurbaşı, B. (Eds.), *Hayat boyu öğrenme ∞ teoriler, araştırmalar ve eğilimler*, içinde (s. 317-350). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Küçüksüleymanoğlu, R. (2020). *Hayat boyu öğrenme ve sürdürülebilirlik. Teoriler, araştırmalar ve eğilimler*. Kaygın, H., Ulus, İ. Ç., & Çukurbaşı, B. (Eds.), *Hayat boyu öğrenme ∞ teoriler, araştırmalar ve eğilimler*, içinde (287-316). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK). (2018). Hayat boyu öğrenme için anahtar yetkinliklere ilişkin konsey tavsiye kararı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014). Avrupa birliği ve dış ilişkiler genel müdürlüğü: Hayat boyu öğrenme politikaları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024). Hayat boyu öğrenme strateji belgesi 2024-2028.
- Mollaibrahimoğlu, M. (2016). Türkiye’de yaşam boyu eğitim politikaları. *Journal of Life Economics*, 3(Special), 119-125.
- Nottingham, P. (2019). Acknowledging lifelong learning principles within work-based studies: A continuing legacy for the degree apprenticeship. *Widening Participation and Lifelong Learning*, 21(1), 29-45.
- Öktem, H., Kutluay Tutar, F., Tutar, E., & Tutar Çölgeçen, E. F. (2024). Sürdürülebilir kalkınma için mavi ekonomi ve Türkiye. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 7(50), 2289-2302.
- Poyraz, H., & Titrek, O. (2013). Development of lifelong learning in Turkey. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 115-131.
- Samancı, O., & Ocakcı, E. (2017). Hayat boyu öğrenme. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 711-722.
- Schreiber-Barsch, S., & Mauch, W. (2019). Adult learning and education as a response to global challenges: Fostering agents of social transformation and sustainability. *International Review of Education*, 65, 515-536.
- Sezgin, S. (2022). *Türkiye’de yaşam boyu öğrenme ile ilgili yayınların sistematik literatür taraması*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sodhani, S., Faramarzi, M., Mehta, S. V., Malviya, P., Abdelsalam, M., Janarthanan, J., & Chandar, S. (2022). An introduction to lifelong supervised learning. *arXiv preprint arXiv:2207.04354*.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). Sürdürülebilir kalkınma amaçları değerlendirme raporu. Ankara, Türkiye: Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- Thwe, W. P., & Kálmán, A. (2023). The regression models for lifelong learning competencies for teacher trainers. *Heliyon*, 9(2), 1-10.

- TÜBİTAK. (2024). TÜBİTAK eğitim programları. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu. <https://tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/hakkimizda/biz-kimiz>, (Erişim Tarihi: 26.02.2025).
- Uçak, N. (2018). *Yerel yönetimlerin hayat boyu öğrenmeye katkısı (SAMEK örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Urhan, N. (2020). Hayat boyu öğrenme: Avrupa Birliği ve Türkiye karşılaştırması. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 1, 18-45.
- WINS Solutions. (2023). Sürdürülebilirliği hayat boyu öğrenmeye entegre etmenin önemi nedir? <https://www.winssolutions.org/tr/surdurulebilirliigi-hayat-boyu-ogrenmeye-entegre-etmenin-onemi-nedir/>, (Erişim Tarihi: 25.02.2025).
- World Bank. (2003). Lifelong learning in the global knowledge economy: Challenges for developing countries.
- Yazıcı, M. (2019). *Temel bilgi teknolojileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yıltekin, F. (2024). *Sürdürülebilir kalkınmada yaşam boyu öğrenmenin önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yükseköğretim Kurulu. (2022). Mevlâna değişim programı. <https://mevlana.yok.gov.tr/temel-bilgiler>, (Erişim Tarihi: 26.02.2025).